

Demokrati 100 år: En skola för alla

Signatur [00:00:00] Det här är en podcast från Skolverket.

Sandra Charléz [00:00:14] I år firar vi demokratin då det är hundra år sedan riksdagen beslutade om kvinnlig rösträtt. Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet vill vara med och gemensamt uppmärksamma jubileet utifrån vårt arbetsområde skolan. Skolan som en demokratisk samhällsfunktion, och därför har vi gjort tre poddavsnitt om just skolans demokratiska utveckling och hoppas att du som jobbar i skolan vill vara med oss och lyssna. Det här avsnittet handlar om en skola för alla. I Sverige har vi haft en skola för alla i snart 180 år, även om syftet med lagen när den klubbades igenom av riksdagen 1842 snarare var att kontrollera en växande folkmassa än att utbilda den, så är själva idén om en allmän skola rätt gammal. Fast helt jämlik var den inte. Alternativen var ju betydligt fler om du hade rika föräldrar eller dessutom var pojke. Hade du däremot någon form av funktionsnedsättning gällde inte samma rättigheter. I dag har ju barn mellan 6 och 15 år i Sverige skolplikt oavsett kön eller funktionsvariation och skolan ska vara likvärdig för alla. Men är den det? Det ska vi prata om i dag, och med vi så menar jag Pia Persson, Frida Karlander och Johan Hallberg, och jag Sandra Charléz. Pia, du jobbar som verksamhetsansvarig för rättighetsfrågor på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Välkommen hit!

Pia Persson [00:01:44] Tack så mycket!

Sandra Charléz [00:01:45] Och Frida, du är ordförande i riksorganisationen Unga med nedsättning.

Frida Karlander [00:01:50] Hej, hej, tack!

Sandra Charléz [00:01:53] Och till sist Johan, du är rektor i Kolsva skolområdet i Köpings kommun.

Johan Persson [00:01:58] Tack så mycket!

Sandra Charléz [00:01:59] Och jag säger hej och välkommen hit, hit till podden, för vi sitter faktist på fyra olika ställen när vi spelar in detta - Umeå, Köping, Stockholm och Höör. Det kommer bli ett intressant samtal det här, men varmt, varmt välkomna hit till podden. Vi ska vi prata med en likvärdig skola, en skola för alla. Tycker ni att vi har det i dag?

Frida Karlander [00:02:19] Tyvärr inte. Jag önskar att jag kunde säga ja där, men tyvärr är det inte så.

Pia Persson [00:02:24] Nej, jag håller med. Vi har inte en likvärdig skola i dag och jag är ju mest insatt i hur skolan fungerar för barn och elever med funktionsnedsättningar, och vi kan se att den gruppen inte får en likvärdig utbildning fullt ut i dag.

Sandra Charléz [00:02:39] Johan, vad säger du när du hör det här? Håller du med?

Johan Persson [00:02:42] Vi har inte en likvärdig skola idag. Vi har i teorin en likvärdig skola för skollagen och förordningar. De är jättebra tycker jag. Men i praktiken så är den inte likvärdig.

Sandra Charléz [00:02:53] Och vi kommer fokusera på rättigheter för just elever med funktionsvariation i det här avsnittet. Men först ska vi göra en historisk återblick med Johannes Westberg som är professor och utbildningshistoriker vid Örebro universitet. Han ska berätta lite om utvecklingen i skolan i stort och hur den har sett ut i Sverige de senaste hundra åren. Jag ringde upp honom på hans kontor i Nederländerna och undrade hur allmän och för alla var skolan då, för hundra år sedan?

Johannes Westberg [00:03:24] Det har skolan varit allmän i betydelsen att alla gick i skolan någon gång, men det fanns stora skillnader mellan de rika och de fattiga, mellan pojkar och flickor, men också stora skillnader mellan olika landsdelar, inte minst skillnaden mellan landsbygd och stad. På 1940-talet gick de flesta max sex år i skolan och framförallt så var det en utmaning för barn på landsbygden med långsamma vägar, stora avstånd som vi har i Sverige, vilket innebar att ofta fanns det i vissa områden en ganska omfattande halvtidsläsning där man bara gick i skolan varannan dag eller varannan vecka.

Sandra Charléz [00:04:02] Om man ser till barn med funktionsnedsättning vid den här tiden. Hur såg skolan ut för dem?

Johannes Westberg [00:04:07] Om man talar om slutet på 1800-talet så var ju det svenska skolväsendet ganska svagt i allmänhet, så paradoxalt så kanske man kan säga att skillnaderna var mindre då för att de flesta fick ändå ganska lite undervisning och de flesta fick inte en särskilt bra skolgång och det fanns många skäl till att man inte gick i skolan. Fattigdom, lång skolväg eller så arbetade man mycket hemma vid föräldrarnas gård. Utan det kanske var framförallt under tidigt 1900-tal som allt fler barn började gå allt längre i skolan, så man börjar se skillnader mellan barn också. Och man sätter in vissa stödinsatser ganska tidigt för de barn som kallades för dövstumma, så blev det en särskild skolstadga inrättad redan 1889 som gav dem skyldighet att gå i skolan, och för blinda 1896. Och andra grupper av funktionshindrade barn kunde ibland få andra former av särskilda insatser som med tidens begrepp kunde beskrivas som uppfostrande anstalt, skyddshem, avsöndringsskola eller skolkarhem.

Sandra Charléz [00:05:11] Var det några elevgrupper skulle du säga som var särskilt exkluderade under den här tiden.

Johannes Westberg [00:05:16] Det finns flera olika grupper som det svenska skolväsendet hade svårt att hantera och som man exkluderade på olika sätt. Men ska man tala om grupper som var särskilt exkluderande så är det kanske största misslyckandet var verkligen hur man misslyckades med att hantera romernas skolgång. Fortfarande på 1940-talet var det bara mellan 10 och 15 procent av den här gruppen som var läskunniga.

Sandra Charléz [00:05:43] Om vi tar oss fram till 1967, för det är så långt fram i tiden vi behöver gå för att barn med funktionshinder ska omfattas av skolplikten. 1967! Hur kunde det ta så lång tid?

Johannes Westberg [00:05:57] Ja, det är verkligen förvånande från vår tids perspektiv, men man kan förklara det på olika sätt. Delvis handlar det om att skolplikten utvecklades ganska långsamt i Sverige och fortfarande 1900 så fanns det många skäl till att man kunde få ett visst undantag från skolplikten. Bland annat avstånd och att man kanske redan har genomgått en läskurs. Så det var ju först när skolan verkligen var allmän, man gick många år i skolan som det här blev ett politiskt problem. Men sen också, det finns också fler saker bland annat är det att tidigt 1900-tal, det är fyllt av skolreformer och planer på skolreformer. Och ska man få dom här olika skolreformerna att verkligen kuggar i

varandra så måste man liksom hitta ett sätt att organisera det här. Och då är det kanske inte förvånande att 1967 års omsorgslag kommer just -67, några år efter 1962 års grundskolereform.

Sandra Charléz [00:06:53] Om vi ser andra milstolpar som banat väg under historien till en mer likvärdig skola, vad kan du nämna då?

Johannes Westberg [00:06:59] De är ganska många eftersom det är så mycket som behövt göras för att göra skolan mer likvärdig. Bara en sån sak som att kvinnor fick rätt att avlägga studentexamen 1870 är förstås ett viktigt steg där man faktiskt inkluderar hälften av befolkningen till högre studier. Men annars har vi sånt som 1919 års undervisningsplan där alla folkskolebarn skulle gå i folkskola av liknande kvalité, det vill jag alltid uppmärksamma. Men jag tycker saker också som statsbidrag till skolskjutsning under 1920-talet och statsbidrag för skolmat under 1940-talet, det var också ett sätt att göra skolan mer allmän, både för de som hade kanske mindre råd att få en god skolmat, men också för dem som bodde i de mer glesbefolkade områdena i Sverige, där skolan var särskilt svag. Och inte minst då 1977 års lag om hemspråksundervisning i skolan. Självt kan jag tycka att den är svår att överskatta, för den ger verkligen modersmålet och ursprunget en slags betydelse för barn med utländsk bakgrund som inte haft det tidigare.

Sandra Charléz [00:07:59] Tack snälla Johannes för att du var med oss här idag. Underbart!

Johannes Westberg [00:08:03] Tack så mycket! Kul att få vara med.

Sandra Charléz [00:08:10] Johannes nämnde ju här att statsbidrag för skolmat och skolskjuts var betydelsefulla på generell nivå. Pia, vilken viktig milstolpe skulle du vilja lyfta fram?

Pia Persson [00:08:21] Ja, jag tycker att 1967, som Johannes också nämnde här är ett viktigt årtal i svensk historia, skolhistoria, för att då fick barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning rätt till utbildning och skolplikt. Men sen finns det ju en successiv övergång på hur vi ser på elever. Förr pratade vi om elever med behov av särskilt stöd och sedan successivt har vi övergått till att prata om elever i behov av särskilt stöd. Och det har vi lite fokus på olika saker, förr hade vi det medicinska perspektivet och att det var liksom personen eller eleven som vi skulle ändra på. Medan i dag har vi övergått mer till att se hur den miljön som eleven befinner sig, hur vi kan förändra den för att eleverna ska kunna delta utifrån sina specifika förutsättningar. Det som ligger bakom den här förändringen är ju liksom en trend i hela världen, och då har ju FN tagit fram vissa dokument som har varit viktiga för styra den här utvecklingen, bland annat Salamanca-deklarationen 1994 där vi börjar prata om en inkluderande utbildning. Och så sent som 2009 undertecknade Sverige konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som lyfter just rätten till utbildning för barn och elever med funktionsnedsättning. Och där är ju punktskrift, teckenspråk och taktilt och andra kommunikationsformer jätteviktiga för oss som land att säkerställa att barn och elever som behöver de här kommunikationsformerna får det inom utbildningen.

Sandra Charléz [00:10:01] Skollagen säger ju att skolan ska vara likvärdig och att alla har rätt till en utbildning av hög kvalitet och utifrån sina egna förutsättningar. Men det finns ju så många olika. Förutom då till exempel de socioekonomiska förutsättningarna, så finns det ju också många olika funktionsvariationer, både synliga och icke synliga. Johan, hur gör du för att organisera din skola så att ni kan möta era elevers olika behov?

Johan Persson [00:10:28] När vi fick en ny skollag 2010, då infördes också ett nytt begrepp - elevhälsan. Och det ersatte elevvård och skolhälsovård i gamla lagstiftningen. För mig är det arbete som jag har ägnat mig åt egentligen oavbrutet sedan dess, det har handlat om väldigt mycket att utveckla elevhälsoorganisationen i grundskolan på den skola där jag arbetar, och också genom olika former av projekt och uppdrag på skolor runt om i landet. Det vi har gjort är att vi har sett till att vi har ett system som gör att lärarna besöker elevhälsan minst fyra gånger om året, och då får man också återbesöksstider kring de elever som man har, eller grupper eller klasser som man har funderingar runt omkring. Så att en lärare är i vårt skolområde, de är på besök hos elevhälsan och i ett samtal 5, 6, 7, 8, ibland tio eller femton gånger om året. Och det betyder att det finns en större möjlighet för lärarna att göra rätt med eleverna och för att eleverna ska få rätt stöd från andra håll också från elevhälsans yrkesgrupper. Om elevhälsan fungerar väl, om det finns ett gott stöd för lärarna så att de kan ge elever rätt stöd vid rätt tillfälle, då gör det skillnad. När jag möter många lärare och rektorer och andra elevhälsopersonal till exempel från andra skolområden, så finns det ofta stora problem med att få där maskineriet att fungera. Man kanske har folk på plats, man har yrkesgrupperna på plats som ska ingå i elevhälsan; speciallärare, specialpedagog, skolsköterska och kurator och andra yrkesgrupper. Men man har inte hittat den organisation som gör att alla lärare får del av den samlade elevhälsan, och då blir det bara de elever som har att göra med de lärare som har förstått det här är eller som har kommit in i elevhälsoarbetet som får stöd enligt de rättigheter som finns i lagstiftningen. Så där finns det mycket att göra.

Sandra Charléz [00:12:19] Frida, du är i dag ordförande i riksorganisationen Unga med sin nedsättning. Vad säger era medlemmar? Får de den hjälp de behöver utifrån sina behov?

Frida Karlander [00:12:30] Ja, det är lite varierande och jag skulle säga att de har mycket att göra med dels hur du som person tar för dig och ber om hjälp och frågar vad det finns för stöd. Också vilket stöd du har hemifrån, hur familjen stöttar dig. Men också beror det på hur engagerade lärarna är och rektorn på den skola det går så. Jag skulle säga att det beror väldigt mycket på eleven själv att ta för sig och det gör ju att det blir lite olika. Sedan är det ju olika förutsättningar också, om du kanske går i skola i en mindre kommun med mindre budget eller om du går på en större kommer med större budget som kan erbjuda de senaste hjälpmedlen, medan annan skola kanske inte kan göra det.

Sandra Charléz [00:13:12] Du har ju själv en synnedsättning och behövde stöd när du gick i skolan. Fick du det du behövde då?

Frida Karlander [00:13:17] Ja, men det tycker jag. Och det är mycket för att jag själv har varit framåt och mina föräldrar har alltid varit väldigt stöttande och peppande och hjälpt till med kontakten med skolan. Men sen är det också, det skulle jag vilja lyfta fram att även om det finns stöd och man vet om det så ska man ju alltid tänka på att det finns ju känsliga perioder där du inte vill sticka ut, där du tycker det är jobbigt att vara annorlunda. Jag tänker till exempel på högstadiet så kan det vara ganska jobbigt att ha ett helt bord med hjälpmedel och kanske en elevassistent som följer efter dig som de andra eleverna inte har. Så att även om det finns stöd så ska man komma ihåg att alla elever vill inte ta allt stöd och att man behöver ha en dialog med eleven om det också, så att det blir det bästa för personen beroende på vilken period man är i. Om man är lite mer säker i sig själv eller inte så säker.

Pia Persson [00:14:07] Jag tycker det är viktigt att du säger Frida, att liksom lyssna in vad är det eleven upplever som som bra eller som inte fungerar bra. Och att det du säger att det kan ju ändras över tid. Det som fungerar bra under en period kan kännas väldigt jobbigt eller stigmatiserande under en annan period, och därför är ju jätteviktigt att skolans personal verkligen lyssnar på elevernas åsikter och hur eleven själv vill ha det.

Sandra Charléz [00:14:33] Vad gör ni på SPSM för att förbättra det?

Pia Persson [00:14:37] Vi fokuserar ju mycket på barns och elevers rättigheter, och då främst barn och elever med funktionsnedsättning och de rättigheter man har inom utbildningen. Och en sådan sak är ju att barn och elever måste få komma till tals och få uttrycka sin åsikt om den situationen de befinner sig i. Och vi som vuxna som jobbar skolan ska beakta det barn och elever säger, det är ju en rättighet utifrån barnkonventionen. Men sen om vi tar elever med synnedsättning eller som är blinda så ger vi utbildningar i punktskrift och taktilt lärande till pedagogerna som undervisar eleverna som har då en synnedsättning. Vi kan också bistå skolorna med att göra fördjupade pedagogiska utredningar ifall det är så att den närmsta sjukvården och kommunen inte har möjlighet att göra detta och då för att ringa in vad är det då skolan kan behöva förändra för att alla elever ska få den här hjälpen. Och sen tittar vi också på hela närmiljön för att den ska vara tillgänglig för att det inte ska finnas hinder i den miljön som barn och elever är i skolan, och det kan handla om den fysiska miljön, hur lokalerna är utformade, den sociala miljön så att alla kan känna sig som en del och accepterade i ett sammanhang. Och den pedagogiska miljön, hur kan vi bedriva en undervisning med bra hjälpmedel och metoder så att det passar alla elever och också med individuella anpassningar i det. Så det är lite vad SPSM gör.

Sandra Charléz [00:16:06] Det är ganska mycket som ni gör. Johan, kan du ser flera utmaningar för att skapa en skola som är för alla.

Johan Persson [00:16:12] Jag tänker så här, det är ganska vanligt att man pratar om elever som inte klarar skolan. Om man försöker ha ett förhållningssätt att det här handlar om elever som vi i skolan inte klarar, ännu. Då kommer man att hitta rätt vägar, för det är vi i skolan som har skuldbördan. Det är vi som ska förändra våra arbetssätt. Det är vi som ska gå fram på nya kanske otrampade stigar för att hitta rätt till varje enskild elev. Och då när man pratar om att skolan ska och skolan måste och skolan har skyldighet till. Då handlar inte det om den enskilda läraren, utan det handlar om oss som skolorganisation. Jag som rektor ska bygga en stark elevhälsa så att lärarna kan få det stöd de behöver för att kunna ge elever i klasser och grupper och enskilt rätt stöd. Många gånger i skolsamtalet så handlar det om läraren ska. Läraren kan inte utan rätt stöd, och elevhälsan är ett stöd för läraren så att eleverna kan få rätt stöd i klassrummet och individuellt och i grupp. Det är viktigt för mig.

Sandra Charléz [00:17:14] Det låter ju plätt lätt, eller?

Johan Persson [00:17:16] Det är rätt så lätt, men det tar en himla tid. Och det är roligt och det är många fällor på vägen så klart. Men att det går, det ser vi tydligt. Vi har en betydligt större andel elever som klarar skolan i dag än för 15 år sedan när vi började jobba med de här frågorna. Vi har oftast hundra procent behörighet till gymnasiet från årskurs nio till exempel, och den var ju 85-87 procent, precis som rikssnittet när vi började jobba med det här förändringsarbetet. Det går att göra skillnad.

Frida Karlander [00:17:42] Man behöver vara uthållig och man behöver jobba vidare, och man behöver inte heller som lärare och rektor byta jobb precis hela tiden. En rektor stannar i snitt ett och ett halvt år och en lärare lite längre. Det är klart att det blir svårt att bygga skolorganisation då. Jag skulle säga att det tar fem år för med en genomgripande förändring, och efter ett par år kan man börja se väldigt tydliga tendenser. Och väljer man sedan att jobba vidare vilket jag gjort, jag jobbat länge på samma arbetsplats, då kan man också hitta helt nya utvecklingsområden inom dem här frågorna.

Frida Karlander [00:18:16] Jag tänkte på ett positivt exempel som gärna ville ta upp från min egen skolgång. Det var så att, jag tror att det var antingen en gång per termin eller om det var en gång per läsår. Det minns jag inte riktigt, jag gick ut skolan för inte så länge sen, men vissa detaljer försvinner med åren. Men då hade man i alla fall ett möte tillsammans med mig, mina föräldrar, SPSM, och syn- och hörselkonsulenter tillsammans med min mentor och min rektor. Och det här var ju en dialog då för att alla kunde prata tillsammans med mig då, hur jag upplevde min skolgång och istället för att man ska ha massa småmöten med varje enskild, ja men myndighet eller syncentralen så samordnade min skola ett möte med allihopa och det är någonting jag då kanske inte tänkte så mycket på, men i efterhand så kan jag reflektera att det var ett väldigt bra sätt och att man hade det ganska regelbundet ändå skulle jag vilja säga för att följa upp, för att det jag upplevde när jag var tretton kanske jag inte kände sen när jag var femton. I och med det jag nämnde tidigare att man kan vara i olika faser, så det är något jag verkligen skulle rekommendera att man gör, och att det inte ska ligga på eleven att ta fram förslag på det här utan att det ska komma från en rektor eller mentor. Att man samordnar sådana här möten just mellan de här parterna för att dels så lär dem mycket av varandra och sedan så får jag eller den person då som elev berättar om vad som funkar och vad som inte funkar och man kanske kan komma på konkreta lösningar på plats. Det var en väldigt bra hjälp för mig.

Sandra Charléz [00:19:48] Johan, är det här någonting som ni tillämpar på er skola?

Johan Persson [00:19:52] Ja, men det gör vi. Att vi samordnar de olika aktörerna och har eleven med, framför allt i högstadietiden att man har eleven med på plats så att man verkligen som elev känner att här finns till för mig. Och i mitt sammanhang kan det många gånger vara socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och kanske en läkare tillsammans med oss i skolan. Så eleven i centrum och så utgår vi ifrån hur behoven ser ut. Så bör man inte ha den där tre fyra mötena som förälder och elev heller, utan alla på plats samtidigt. Jag håller verkligen med Frida, det gör skillnad.

Sandra Charléz [00:20:23] Ja, det låter mer effektivt. Ett möte, ett tillfälle. Är det här något som ni på SPSM jobbar mer för att försöka införa, den här typen av som ordningsmakten?

Frida Karlander [00:20:34] SPSM jobbar ju för att vi ska samverka bra kring de här olika insatserna som finns runt barn och elever med funktionsnedsättningar eller som har behov av stöd från många olika samhällsaktörer. Till exempel så gäller det ju för barn och unga som är i samhällsvård och som måste byta skola på grund av att man flyttar från sitt hem eller sin familj. Och då måste ju skolan liksom följa med och vi ska se till att eleverna får en god utbildning fastän de kanske byter plats några gånger och det blir i olika skolhuvudmän som har ansvar.

Sandra Charléz [00:21:07] Frida, vad tycker du är nästa konkreta steg som skolan eller myndigheter kan göra för att skolan ska kännas så jämlik som möjligt för alla?

Frida Karlander [00:21:16] Det finns såklart massor att göra, men en sak jag tänker som är viktig för min målgrupp och för jag tror alla med funktionsnedsättning är att vi behöver inte att folk ställer för låga förväntningar på oss. Man kan tänka att man är väldigt snäll när man gör det och att det gynnar eleven, men i längden så är det inte gynnande och det märker man när man till exempel kommer upp till högre studier. Till exempel så kan elever med synnedsättning får göra väldigt mycket muntligt istället för skriftligt i skolan, och det kan man ju som elev tänka Gud vad skönt och läraren kanske också tycker att det är det bästa här nu. Men då missar du en annan förmåga som du sedan i livet kommer behöva, både i arbetsliv och vid högre studier. Så det är en sån konkret grej att man inte ska ställa för låga förväntningar, utan försöka i stället göra anpassningar så att man kan göra samma sak som de andra. För det kommer även om det kanske jobbigare där och då, för både eleven och kanske läraren också. Men det är det man behöver i längden. Vi behöver träna så att vi blir förberedda på samma sätt som alla andra när vi kommer ur skolan, och därför behöver vi att man ställer höga förväntningar på oss också.

Sandra Charléz [00:22:25] Johan, vad är ditt nästa steg på din skola? Har du någon tydlig konkret åtgärd som du jobbar på?

Johan Persson [00:22:32] Nej, men jag hade ett himla bra svar om jag hade fått samma fråga som Frida.

Sandra Charléz [00:22:36] Vad tycker du är nästa konkreta steg som skolan eller myndighet behöver göra för att skolan ska kännas jämlik för alla?

Johan Persson [00:22:42] Överst på min önskelista i ganska många år nu, i tio år, det har varit att elevhälsan ska bli ett obligatoriskt inslag på rektorsutbildningen. Alla nytillträdda rektorer går rektorsutbildning i tre år och där finns inte elevhälsa som ett enskilt kurs inslag. Jättemånga andra viktiga kursinslag finns, men elevhälsa som gör så stor skillnad i skolvardagen finns inte alls med. Där måste vi få en förändring. Tänk om alla Sveriges rektorer fick en grundläggande utbildning i praktisk elevhälsoarbete under sin rektorsutbildning. Det skulle göra skillnad på bred front.

Sandra Charléz [00:23:15] Avslutningsvis så skulle jag vilja gå laget runt här och fråga om det är något sista som ni skulle vilja skicka med till de som har lyssnat på när podden? Pia, vill du börja?

Pia Persson [00:23:26] Jag tänker att det är ju en stor utmaning och förstå människors olikheter, eller människors olika sätt att fungera. Så är det för var man än jobbar i skolsystemet så behöver man förstå att vi är olika och att då hela skolsystemet måste erbjuda flexibla lösningar. Och det kräver ju också att vi alla har kunskap om de här frågorna. Det som Johan är inne på om alla rektorer får en bra utbildning i elevhälsan, men också kring de här olika funktionsvariationerna som finns bland människor i Sverige, så kan vi också komma mycket längre. Och sen tänker jag ett samarbete, jag tycker att Frida lyfte fram det här samordnade mötet på skolan kring henne och Fridas skolsituation, att om vi kan samverka både kring individer men också bredare över olika sektorer och myndigheter så kan vi komma mycket längre i de här frågorna om vi då har fokus på de här i vårt samarbete också. Vi behöver hela tiden tänka vad kan vi göra för alla elever i Sverige så att det blir bättre. Men vi behöver också tänka på vad kan vi göra för varje individ. Vad kan vi göra lite bättre och lite mer av så att den här eleven får ökade möjligheter att nå kunskapskraven eller hänga med i sociala sammanhang?

Sandra Charléz [00:24:46] Johan, kan vi få rektorsperspektivet för detta?

Johan Persson [00:24:49] Det är svårt och stundtals ganska jobbigt att arbeta så att elever får det stöd man har rätt till, och det är nog så det kommer att vara. Men det är också jättespännande och utmanande och ger mig lust att gå till jobbet varje dag.

Sandra Charléz [00:25:03] Då vänder jag mig till Frida, och då får du stå för elevperspektivet.

Frida Karlander [00:25:06] Ja, men jag tycker de tidigare sagt väldigt bra saker, men det jag tänker är elevperspektivet är ju att det är viktigt att prata med eleven. Jag tror jag sagt det tidigare, men just det här med att vi är liksom inte en homogen grupp även om vi har samma funktionsnedsättning så behöver vi olika saker och vill olika saker, så jag kan ibland få höra att jag men vi hade en elev för tio år sedan som var blind och den ville ha det här, då vill väl du också det. Att man inte utgår från det för att det är så samhället förändras. Tekniska saker går väldigt fort framåt i dag och sen är individerna olika i sig. Så jag tycker det är otroligt viktigt att skolan inte utgår ifrån att alla elever behöver samma sak, utan ha en dialog, gärna innan såklart man börjar på skolan, och har de här samordning mötena och se till så att eleven känner att man man ser den för den den är.

Sandra Charléz [00:25:57] Tusen tack! Jättebra! Stort tack för att ni var med oss här i dag, Frida, Johan och Pia. Gå gärna in på skolverket.se och läs mer om demokrati och skolans demokratiarbete. Det här var ju den tredje av tre poddar där vi pratar just om detta. Lyssnar gärna på de övriga klubbarna. Ha det så gått så länge. Hej då!

Signatur [00:26:17] Det här var en podcast från Skolverket.